

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Speculum Quaestionum moralium, in universam Aristotelis philosophi summi Ethicen

Case, John

Francofurtum, 1597

VD16 C 1242

Cap. VII. - An recte diuidatur virtus moralis? [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-109038](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-109038)

*Virtus moralis, argumentum sequitur, quia non est ratio
cur magis hac quam illa in medio consisteret, cum hæc
sit æque medium rationis ac illa voluntatis: antecedens
probat, quia virtus intellectualis versetur circa ve-
rum: sed verum & falsum dicuntur de contradicen-
tibus, in quibus non est omnino medium: ergo virtus
intellectualis non est in medio.*

Resp.

*Et si inter verum & falsum non sit medium, tamē
inter duo falsa ipsum verū medijs rationem tenet: ver-
bi gratia: si quis dicat Musarum studioso alumno trius
horarum spatium ad somnum sufficere, falsum hoc est
in defectu: si vero affirmet spatium nouem horarum
requiri, falsum est in excessu: medium iam est ipsa
veritas, quæ à prudente prescribitur.*

C A P. VII.

An rectè diuidatur virtus moralis?

*An virtutes omnes ac quidam affectus
in medio consistant?*

An singula virtutes specie differant?

DEFINITIONEM diuisio virtutis se-
quitur, vt quæ in genere propos-
nuntur in specie intelligantur om-
nia. Tum enim res accuratè tractan-
tur,

tur, cū non solum demonstratione mēti, sed inductione veluti sensibus obijciuntur: quippe ratiocinationes doctos, at inductiones & exempla imperitos rerū vrgent. Non ergo satis est fontes digito (vt aiunt) leuiter demōstrasse, nisi ex iisdem riuuli, id est, singulæ virtutes ad vsū fructumq; degustantiū suo ipsarum ordine propinētur. Quare vt generatim omnes, ita nūc diuisim singulas in medio extremorū ac quasi in gyro rationis cōsistere graphicè depingit. Attendendum hīc est illā Senecæ & Ciceronis partitionem, qua virtutem in quatuor primarias deduxerint, à nobis hoc loco non reprehendi: est enim laudatissima, quippe in fortitudine vt in columna ciuitatis: in tēperantia vt in habena morū: in prudētia vt in regula rationis: in iustitia deniq; vt in trutina æquitatis omnes ac singulæ virtutes connectuntur. Defatigant nos ergo Burlæus, Buridanus, & alij prisce interpretes, qui hanc illorum diuisionem mancam & mutilatam, nec omninò cōspirantem cum ista Arist. docere conantur. Heroicas has quatuor vbiq; esse fatetur

tur Aristoteles: & quorsū quaeso, nisi ad easdē vt ad cardines reliquæ quasi nexibus societatis inter se vincitæ reuocētur? est tamen hoc loco alia virtutū comparatio; alia ergo requiritur etiā distinctio: nam hic numerum non naturam, inductionem non demonstrationem, exempla omnibus, non præcepta in singulis cupit proponere. Nemini hic nemiū videri debet, quòd inter virtutes affectus quidam ab Aristot. enumerētur. Sunt enim illorū alij tumultuantes, vt odium, furor. Alij mites ac moderati, vt paternus amor & verecundia: illi ab omni ratione & medio longe discedunt, hi verò speciem quandam virtutis induunt. Lōgum hic esset istorum omnium habitus, vires, media atque extrema, quæ in textu explicātur, verbosū percēserē; lumē soli (vt aiunt) adderem, si dilucidius quàm ab ipso Arist. explicātur, hæc ipsa delineare contenderē. Verūm ne cursim ac perfunctoriè multa transire videar, numerū virtutum summatim depingendū puto. Omnis ergo virtus respicit gubernationem corporis aut mentis: corporis vel

Affectus quidam cur inter virtutes numerentur.

Aristotelica virtutum partitio.

L. ad

ad vires vel ad sensus: vires corporis exercētur vel in mediocribus periculis vnde fortitudo, vel in magnis & acerbitate plenis vnde animi magnitudo oritur. similiter in sensib. corporis versatur virtus idque aut in omnibus vnde cōtinentia, aut in duobus solūm nēpe gustu & tactu, vnde temperantia ducitur: mentem porrò respicit virtus tā ad appetitus moderationem, quàm ad directionē rationis: moderatio appetitus cernitur in pecunijs, honoribus, animiq; affectibus: appetitū in pecunijs liberalitas & magnificentia, in honoribus modestia, in affectibus māfuetudo temperat: directio deniq; rationis est, aut in sermone vnde affabilitas, aut in factis vnde comitas, aut in negociis vnde æquitas, aut in dictis factisq; vnde simplex illa temporis filia veritas constituitur. His iam ordine enumeratis, opportunè & fructuosè dubitatur, an singulæ virtutes naturâ ac specie differant? credo equidē nō differre. Nam vt earū alique sunt dispares, naturæque vt inter se disiuncte: ita aliæ sūt in cōmunionē essētiæ affines admodum & cognatæ: aliter quò

Virtutes an
specie differant.

quò tenderent quædã sententiã in hoc ipso cap. apud Arist. planè non video: in vno loco sic ait, sunt etiã & aliã virtutes finitimã omninò, sed tamen inter se aliquid differunt: in alio verò sic, Quam rationem liberalitatem ad magnificentiã habere docuimus, paruis differente: eandem habet ad magnitudinẽ animi, quã in magnis honoribus versatur, modestia quẽ in paruo honore cernitur. Et iterum inter magnificum & liberalẽ hoc solùm interest, quòd ille in magnis, hic in paruis cernitur. Hactenus Arist. ex cuius verbis cõcludo aliquas esse virtutes omninò finitimas, adeoq; liberalitatẽ & magnificentiã non re sed ratione tantùm secundũ magis & minùs inter se differre. Nam quĩ differunt, cum idem subiectũ nempe voluntatem, idem obiectum nempe pecuniam, eadẽ extrema nempe prodigalitatẽ & avaritiam habeant: idem sanè existimo de modestia, si cũ magnanimitate in honore, de temperantia, si cũ continentia in voluptate, de mansuetudine, si cũ comitate in affectu animi cõferatur. Quẽadmodũ ergo vnus idemq;

L 2 homo

homo, nūc magistratus in summa dignitate, nunc priuatus in mediocritate possit consistere: ita vna eademq; virtus aliquando magis splendet, vt magnificentia, aliquando minus, vt liberalitas, quæ tamen decorum laudemq; in suo gradu habet.

Opp.

Alia sunt heroica & cardinales virtutes præter illas quatuor quæ recensentur, ergo minus aptè diuiditur virtus in illas quatuor: antecedens patet, nam magnificentia, magnanimitas, & continentia ab Aristotele dicuntur heroica in textu.

Resp.

Et si alia quædam heroica & cardinales dicuntur à philosopho, reducuntur tamen ad has quatuor: vt magnanimitas ad fortitudinem, continentia ad temperantiam.

Reliquæ heroica virtutes ad 4. primarias reducuntur.

Opp.

Absurdum est maiora bona ad minora reduci, ergo malè respondet magnanimitatem ad fortitudinem, & continentiam ad temperantiam reuocari.

Resp.

In primaria diuisione virtutis fortitudo, temperantia, iustitia, prudentia, fusiùs sumuntur pro reliquarum quodammodo causis: & sic alias virtutes sibi connexas habent, in suis verò locis strictius tractantur à philosopho.

Primariæ 4. virtutes aliquando fusiùs tractantur strictius acceptæ.

Opp.

Opp.

Alia sunt virtutes quàm hoc loco enumerantur, ergo diuisio non est laudabilis: antecedens probatur quia castitas vite, humilitas, patientia, aequitas & in actionibus honestis perseverantia sunt virtutes.

Resp.

Castitas ad temperantiam, humilitas ad modestiam, patientia ad mansuetudinem, perseverantia ad fortitudinem, aequitas ad iustitiam reuocatur.

Ad enumeratas virtutes reliquæ reduci possunt.

Opp.

Si affectus consistere in medio rationis, tum à ratione hominem non auocarent: sed omnes affectus sunt motus animi auocantes hominem à recta ratione: ergo in medio rationis consistunt.

Resp.

Leniores affectus vt misericordia, verecundia, &c. in sapientem cadunt, neq. omnino à gyro recta rationis nos deducunt: intelligitur ergo illa definitio affectus, de perturbationibus inessrenatis, quæ impetu quodam arcem rationis inuadunt & expugnant.

Opp.

Leniores affectus sequuntur naturam appetitus, qui est vi sua rationis expers, ergo & leniores affectus mouent nos ab vsu rationis: nam aliter neq. in appetitu vt in subiecto residerent, neque eiusdem vim, motum, ac naturam sequerentur.

L 3 Resp.

Resp.

Appetitus } Absolutè in essentia, & sic est rationis
 duob. mo- } expers, adeoq. subiectum tumultuanti-
 dis confi- } um affectuum.
 deratur, } Comparatè, & sic participatione fa-
 vel } ctus est tanquam obediens filius, & est
 subiectum leniorum affectuum.

CAP. VIII.

*An extrema extremis magis quàm medijs
 opponantur?*

*An vnum extremorum magis opponatur medio
 quàm alterum?*

Comparatio
 extremorum
 & mediõrũ.

SATIS de definitione ac diuisione
 virtutis iam disputatum est, nunc de
 actione in qua cum extremis compa-
 ratur, est differendum: contingit e-
 nim virtuti, vt vtriq; extremorum repu-
 gnet ac opponatur, sed ita vt huic magis,
 illi verò minùs: vnde eliciuntur hæ qua-
 stiones, An extrema extremis magis
 quàm medijs opponantur? vt ad vnũ ex-
 tremorum magis quàm alterum virtuti
 repugnet? Per extrema, vitia opposita: p
 media, virtutes in medio vitiorũ consti-
 tutas intelligit philosoph⁹, media extre-
 mis

Media oppo-
 nuntur ex-
 tremis,